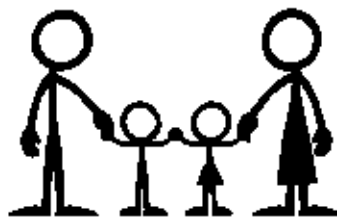

סיכום יחידת
בית חינוך ומשפחה
ע"פ מיקוד קיץ תשע"ב

סמל שאלון:

005105

סוכס ע"י שי הלפרין
תיכון אמי"ת בנים, מעלה אדומים

פרק א: טובים השניים מן האחד

א. מהות הקשר בין האיש והאישה

מהפסוקים המתארים את בריאת האדם בפרק א' מפורש שהאדם נברא זכר ונקבה: "ויברא אלוקים את האדם בצלמו, בצלם אלוקים ברא אותו, זכר ונקבה ברא אותם"

כבר בפרק ב' של ספר בראשית מתואר כיצד האישה נבראה כדי לענות על הצורך של האדם לא להיות לבד: "... לא טוב היות האדם לבדו, אעשה לו עזר כנגדו".

בפרק ה' חוזר התיאור של האיחוד בין הזכר והנקבה כאדם שלם: "זכר ונקבה בראם... ויקרא את שם אדם...".

הרב סולוביצ'ק מבחין בין 2 מטרות בחיי הנישואין על סמך הפסוקים הנ"ל:

- א. פריה ורביה – חלק מחיי הנישואין הוא המשכיות הזרע וקיום המין האנושי. תכלית גופנית.
- ב. זוגיות – סיפור הבריאה השני מדגיש את בדידותו של האדם הראשון ואת הצורך לברוא לו "עזר כנגדו". תכלית רוחנית.

הרב בלייכר מסביר את עניין השכינה השורה בין איש לאשתו:

הקשר בין איש לאישה לא מתחיל בהם (בהתאמה החיצונית ביניהם) אלא הוא נובע מהנשמה האלוקית שדוחפת אותם להתאחד – השכינה מחברת ביניהם.

התורה וחז"ל מדריכים אותנו שצריך למצוא בן / בת זוג על בסיס קשר פנימי עמוק, התאמה.

עבד אברהם מתפלל לה' שיעזור לו למצוא אישה ראויה / מתאימה ליצחק.

מה בדיוק חיפש?

רש"י: שתהא גומלת חסדים המתאימה לביתו של אברהם.

אברבנאל: חיפש למצוא בה מידות טובות – היא עזרה לו מיד והביאה לו ולאנשיו (ולגמליו) מים ולא נתנה לו לעשות זאת לבד דבר המראה על טוב ליבה.

גם המשנה במסכת תענית מדגישה את חשיבות מציאת בן / בת זוג מתאים:

"ומה היו (הבנות) אומרות? בחור, שא נא עיניך וראה מה אתה בורר לך. אל תיתן עיניך בנוי (=יופי), תן עיניך במשפחה" – כלומר הבנות ביקשו מהבנים שיבחרו בת זוג על סמך מידות ותכונות פנימיות ולא על פי מראה חיצוני בלבד.

גם על האישה חלה חובת בדיקה כלפי האיש.

כל צד חייב לברר ברור מעמיק על הצד השני ולא להסתפק בחוויה נעמה של בילוי יחד על מנת לייצור בסיס לחיי משפחה טובים וחזקים.

2. זוגיות

החיים כזוג מאפשרים לכל צד להביא את יכולותיו וכוחותיו למערכת היחסים אך עליו גם לדעת לתת מקום לצד השני. מערכת זוגית תקינה היא כזו שמאפשרת לכל צד לבוא לידי ביטוי בצורה טובה וחלילה לא לבוא אחד על חשבון השני.

חיי זוגיות הם גם הדרך היחידה לחיות נכון, כפי שאומר המדרש: "כל אדם שאין לו אישה – שרוי (=נמצא) בלא שמחה, בלא ברכה, בלא טובה".

קשר טוב ותקין חייב להיות מושתת על נתינה. נתינה זו מחזקת את הקשר של בני הזוג.

הרב דסלר מדגיש את עניין הנתינה כחלק מהותי ומרכזי בחיי הזוג:

אדם שחי לבדו – אין לו למי לתת וממילא הוא מרגיש חסרון עצום בחייו מכיוון שתפקיד האדם הוא לתת לזולת.

הרב היה מברך בחתונות שתמיד ידאגו לתת לשני. ברגע שיתחילו לדרוש – הם יאבדו את האושר...

בחירת בני זוג הוא לא דבר קל. לא תמיד הבחירה שעושים יוצרת זוגיות טובה ועמידה לאורך שנים.

מדרש ויקרא רבה

המדרש מתאר דו שיח מעניין בין ר' יוסי בן חלפתא למטרונה (=גבירה) אחת. הוא הסביר לה שמאז בריאת העולם הקב"ה עסוק בלזווג זיווגים. היא טענה שלזווג זיווגים זה דבר פשוט ושגם היא יכולה לעשות זאת בקלות. באותו ערב היא חיתנה אלף עבדים עם אלף שפחות. למחרת כל אחד חזר עם פצעים וחבלות וחוסר רצון להיות עם השני. כך הבינה המטרונה שזיווג הוא דבר לא פשוט...

המדרש משווה חיבור בין בני זוג לקריעת ים סוף. הרעיון הוא שזיווג הוא לא דבר טכני (גבר + אישה = זוג) אלא יש כאן פלא לקחת שני אנשים שונים ולחבר אותם לדבר אחד כמו שהיה פלא בקריעת ים סוף להפריד דבר אחד (= את ים סוף) לשניים.

זוגיות יוצרת חיבור בין שני אנשים שהם שונים בגופם, מחשבתם ונפשם.

פרשנים שונים עמדו על ההבדלים בין איש ואישה:

- ה"ספורנו": ההבדל הוא גשמי / פיזי בלבד.
- הנצי"ב: שני בריות שונים לגמרי. אין שום קשר בין הזכר והנקבה.
- הרצ"ה קוק: האיש והאישה שווים בבחינת צלם אלוקים שבהם. זה הבסיס! אמנם יש שינויים אך הבסיס והעיקר הוא השוויון. יש שוני פיזי, המשלים זה את זה. יש גם הבדלים פסיכולוגיים.

ג. הולדת ילדים

הולדת ילדים, מאז ומעולם, הייתה צורך ורצון בסיסי של האדם. מעבר לרצון הבסיסי, יש ערך להיות שותף בהתפתחות העולם.

הגמרא קובעת שמי שלא עוסק בפריה ורביה – כאילו שופך דמים!

ספר החינוך:

טעם מצוות פרו ורבו הוא שיהיה העולם מיושב. ה' לא ברא את העולם לריק.

זמן החיוב הוא גיל הנישואין שחז"ל קבעו.

המצווה מוטלת רק על הגברים.

מי שמבטל את המצווה – עונשו גדול כי הוא מראה שהוא לא רוצה להשלים את רצון ה' שהעולם יהיה מיושב.

בקיום המצווה האדם הופך להיות שותף של ה' בבריאת העולם. אדם יכול להביא לעולם עוד נשמה ובכך להוסיף קדושה, מוסר ומשמעות לעולם.

מה היחס בין נישואין ומצוות פרו ורבו?

- לדברי הרא"ש אין מצווה בפני עצמה להתחתן – אלא חתונה זו הדרך היחידה לקיים את מצוות פרו ורבו, וזו המצווה העיקרית.
- הרמב"ם טוען שאלו שתי מצוות נפרדות: להתחתן זו מצווה והבאת ילדים זו גם מצווה.

מתי נחשב שאדם קיים את מצוות פרו ורבו?

לפי המשנה במסכת יבמות, אסור לאדם ליבטל ממצוות פריה ורביה עד שיהיו לו בנים.

בית שמאי אומרים: 2 בנים – לומדים ממשה שהיו לו 2 בנים

בית הלל: בן ובת – לומדים מבריית העולם, ה' ברא זכר ונקבה

הרמב"ם פסק להלכה כבית הלל.

מעבר לקיום הבסיסי של המצווה יש עניין כאמור ליישב את העולם, לפתח אותו. לכן יש עניין להוסיף בהולדת ילדים מעבר למינימום ההלכתי. "אף על פי שקיים אדם מצוות פריה ורביה, הרי הוא מצווה מדברי סופרים שלא יבטל מלפרות ולרבות כל זמן שיש בו כוח, שכל המוסיף נפש אחת בישראל כאילו בנה עולם" (רמב"ם)

הפרשנים חלוקים בדבר מחויבות האישה במצווה:

- להלכה – רק האיש חייב במצוות פרו ורבו
- החיוב ליישב את העולם חל גם על נשים (אבל לא "פרו ורבו")

ה"משך חכמה" מסביר מדוע התורה פטרה את האישה ממצוות פרו ורבו:

- א. מכיוון שיש סכנה בהריון ולידה – התורה לא חייבה את האישה בכך כמו שאין בתורה אף חיוב שמסכן את האדם.
- ב. האישה קשורה יותר לבן זוגה מאשר האיש. אם החיוב היה גם על האישה – היא הייתה צריכה לעזוב את בעלה אם הוא לא היה מסוגל להביא ילדים – ודבר זה היה מצער מאד את האישה.

במניעת הריון ראוי להתייעץ עם רב גדול המבין בעניין.

סוף סוף סוף

פרק 2: יצר ויצירה

א. "ויצר ה' אלוקים את האדם"

כל אדם מורכב מגוף גשמי ונשמה רוחנית. יש באדם תכונות השייכות לעולם הגשמי (אכילה, שתיה, פריה ורביה, הוצאת פסולת מהגוף ומוות) ותכונות השייכות לעולם הרוחני (עמידה, דיבור, הבנה, ראייה)

הרמח"ל מסביר את חשיבות יצירת האדם מגוף ונשמה:

יש מלחמה בין שני הצדדים באדם. והצד שמנצח גורר אחריו את הצד השני. אם הצדדים הגשמיים מנצחים – הם יגררו גם את הנשמה כלפי מטה. ואם הצדדים הרוחניים יגברו – הם יעלו את הצדדים הגשמיים איתם. לאדם יש כוח ויכולת לרומם עצמו או להשפיל עצמו.

הרב אבינר:

אין אדם שהוא צדיק גמור שאינו חוטא כלל. המלחמה בין הכוחות שבאדם היא מלחמה תמידית. אך לאדם ניתנה יכולת בחירה לכבוש את היצר. וגם אם נפל – יש תשובה ויכולת תיקון. אדם צריך להאמין בעצמו וביכולת שלו להתמודד בהצלחה מול היצר.

2. יצרים ויצירתיות

חז"ל מגלים לנו שהיצר הרע הוא לא שלילי בלבד: "וירא אלוקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד – הנה טוב" – זה יצר הטוב. 'מאד' – זה יצר הרע'

לולי יצר הרע בני אדם לא היו בונים בתים, מתחתנים או מולידים ילדים. יצר הרע הוא הבסיס לחיים. הגמרא מספרת על תקופה בעם ישראל בה ביטלו את יצר הרע למשך שלושה ימים ובאותם ימים אפילו תרנגולת לא הטילה ביצה.

יצר העריות הוא יצר העבירה הכי חזק באדם. מצד שני הוא גם היצר שבזכותו נוצרים חיים חדשים. בכל יצר שבאדם ניתן להשתמש בצורה נכונה וטובה או בצורה שלילית והרסנית. (כך ניתן להשתמש ביצרים שליליים לעבודת ה': חמדה ותאוה לקיום מצוות.)

1. "ובחרת בחיים"

כל ההלכות בתחום יצר העריות נועדו להכווין את האדם לשימוש נכון וראוי ביצר הזה. על מנת להגיע לרמה מוסרית ראויה ולחיות חיים ישרים לצד היצרים התורה דורשת מהאדם כמה דברים:

1. לשמור על ראייה נקיה!

הטענה: אני לא עושה כלום, אני רק רואה – היא לא נכונה. מראה העיניים מושך את האדם למצבים שליליים יותר.

- הרמב"ם מדגיש שאלו מהעבירות שיותר קשה לחזור מהם בתשובה כי אדם משלה את עצמו שהוא בעצם לא עשה שום דבר...
- ה"חפץ חיים" מסביר שדרך מראה העיניים היצר עובד. הכל מתחיל בראיית דברים אסורים.

2. איסור נגיעה

איסור זה חל גם על קיום יחסי אישות אסורים וגם על קירבה פיזית בין המינים.

- הרמב"ם פסק שאיסור נגיעה של חיבה הוא איסור דאורייתא! כל נגיעה של חיבה בין המינים הוא איסור תורה. כך פסק גם ה"שולחן ערוך".
- הרמב"ן לעומתו טוען שזהו איסור מדרבנן. האיסור נועד כדי למנוע מהאדם לחטוא באיסור חמור. הרב קוק הוסיף שכאשר הקרבה היא דרך קבע – גם הרמב"ן יסכים שזהו איסור דאורייתא!
- חז"ל קבעו ש"אין אפוטרופוס לעריות". גם אנשים צדיקים יכולים ליפול בחטא הזה. אף אחד אינו מחוסן מפניו.
- כל אדם מסוגל לעמוד בדרך חיים של קדושה. מי שמתאמץ – הקב"ה עוזר לו.

הרב בר שאול מברר את מהות איסור נגיעה:

קרבת הנפש = אהבה.

קרבת הגוף = תאוה.

צעירים שמכירים, באופן טבעי יש רצון להתקרב יותר ויותר.

אף אדם לא יכול להיות בטוח שהוא ידע מתי לעצור ושלו "זה לא יקרה". התאוה משתלטת על האדם.

אש גדולה נוצרת גם מגפרור אחד קטן. אבל לכבות את השריפה – צריך הרבה מים שלא תמיד שם...

הרב רימון מוסיף שנגיעה אמורה להיות רק בין איש ואשתו:

שימוש לא ראוי בכוח הנגיעה מחליש את עוצמת הקשר והקדושה בין איש לאשתו. חשוב להכיר בכוח ובעוצמה שיש למגע ולא לזלזל בו כמו ששומרים על יהלום יקר ולא נותנים לכל אחד לגעת בו.

לפי הרמב"ם – מגע של חיבה הוא האסור על פי תורה. לפי זה יש סוגים של מגע שהם לא אסורים.

הרב פיינשטיין:

הרב דן בשאלה האם יש איסור לנסוע בתחבורה ציבורית שיוצרת מגע בין גברים ונשים. הרב פוסק שאין זה נגיעה של חיבה ולכן זה מותר. וגם אם אדם יודע שהוא יבוא לידי הרהורים אסורים, מחשבות אסורות בעקבות מגע זה – צריך להתחזק ולא לחשוב את המחשבות האלו...

3. איסור ייחוד

אסור לגבר ואישה שאינם נשואים להימצא במקום מבודד או סגור.

- לפי ספר החינוך – זהו איסור תורה
- הרמב"ם פסק שזה "מפי הקבלה". (=דרבנן או הלכה למשה מסיני)
- איסור זה קיים גם בשלב ההכרות בין בני זוג (=דייטים). בשלבים אלו ההתמודדות עם האיסור אפילו קשה יותר.

ה"חפץ חיים":

גם אם זוג כבר החליט להתחתן, עדיין הם אסורים בכל איסורי נגיעה ואיסור ייחוד. איסור זה קיים תמיד גם אם האישה טהורה...

- יש שמחה וסיפוק גדול כשאדם מצליח להתגבר על היצר. הדבר גם יעניק משמעות יותר גדולה ורצינית לנגיעה המותרת – אחרי החתונה.
- יש גדרים שונים של איסור ייחוד:
 - ה"שולחן ערוך" פסק שאיסור ייחוד הוא אפילו אישה אחת עם הרבה גברים או גבר אחד עם הרבה נשים.
 - הרמ"א פסק: בעיר - אישה אחת מותרת עם שני אנשים כשרים כשבעלה בעיר. אם הם לא כשרים – אסור אפילו עם עשרה גברים.
 - בשדה או בעיר בשעות הלילה – אישה מותרת עם שלושה גברים כשרים.
 - ויש מתירים לגבר אחד להיות עם הרבה נשים אם העיסוק שלו לא קשור לנשים.

הרב רימון מסכם את ההלכות:

דין דאורייתא:	איש ואישה מעל גיל 12
דין דרבנן:	איש וילדה עד גיל 12. איש אחד ושתי נשים.
היתרים:	1. <u>פתח פתוח</u> – להשאיר את הדלת פתוחה במקום שיש סיכוי שייכנסו. אחרת יש איסור. 2. <u>בעלה בעיר</u> – קיים סיכוי שהבעל יכנס כל רגע ולכן יזהרו יותר – לכן אין איסור. 3. <u>שומר</u> – יחד עם הגבר והאישה נמצא ילד/ה מעל גיל 5 כי יתביישו ממנו שישפר אם יקרה משהו. 4. <u>מכונת</u> – יש איסור ייחוד גם בנסיעה כי יש חשש שיעצור... לכן מותרת נסיעה רק אם רואים מה קורה בתוך הרכב (אור יום או פנסי רחוב) ובתנאי שיש עוד רכבים שנוסעים 5. <u>טיול</u> – צריך להיות מקום מואר ושנשים עוברים שם.

4. שחיה מעורבת וריקודים מעורבים

שחיה מעורבת של בנים ובנות אסורה על פי ההלכה מכיוון שהלבוש אינו צנוע.

הרב צבי יהודה קוק יוצא נגד הטענה: "אנחנו ככה רגילים" באמירה שזוהי טענה שטחית. אין אף תירוץ שיכול להתיר רחצה מעורבת!

הרב אבינר מוסיף שאפילו אם הבנות לבושות בבגדים מלאים הדבר אסור משתי סיבות:

א. הבגדים מתהדקים לגוף והדבר מושך תשומת לב

ב. האווירה שיש במקומות כאלו בין בנים לבנות היא לא ראויה.

הרב אבינר מעיר שאם יש הפרדה (מרחק) בין הבנים לבנות והבנות לא מושכות את תשומת ליבם של הבנים – הדבר יהיה מותר.

גם ריקודים מעורבים אסורים מהסיבה הדומה. יש אווירה לא ראויה בריקודים מעורבים מעבר למגע אסור בין המינים.

ה"בן איש חי" זועק נגד נשים שרוקדות בפני גברים בחתונות וטוען שאין לדבר שום היתר.

הרב קוק מוסיף את ערך כבוד הנשים שנרמס בריקודי נשים בפני גברים.

כיצד חוזרים בתשובה?

על האדם לדעת שכשם שיש בו כוחות שמושכים אותו כלפי מטה – יש בו גם כוחות עצומים שיכולים למשוך אותו כלפי מעלה....

”פחד יצחק”:

הרב הוטנר קובע שיש פסול בדרך בה מציגים את גדולי האומה כאנשים ענקיים-צדיקים-מושלמים. לכאורה יוצא שאין לאנשים אלו התמודדות ומאבק בין היצרים. הדבר יוצר מסר מוטעה שמי שרוצה להיות עובד ה' – חייב להיות כמו הצדיקים שלכאורה הם מושלמים, בלי מאבקים.

אסור שאדם ירגיש שאם יש לו מאבקים ונפילות – אז הוא לא ראוי להיות ”עובד ה'”. ההיפך הוא הנכון. דווקא זה שיש לו מאבק יכול להתעלות ולצאת מנצח אמיתי. אסור לאדם להנמיך עצמו כי הוא משווה עצמו לצדיקים הגדולים. דווקא מתוך הנפילות והמאבקים ניתן לצמוח ולגדול באמת.

הרב אבינר:

הרב אבינר עונה לנער שמרגיש שהוא לא יכול לצאת מהחטא, הוא מרגיש מיואש ומבולבל ונמצא בחוסר זהות עצמי. הרב מסביר לו שאסור להתייאש. כל עוד אדם נמצא במאבק – זה סימן טוב, שהוא לא הרים ידיים. יש כאלה שרוצים להשקיט את האי שקט הפנימי ע”י שקיעה בחטא. עדיף להיות לגמרי בעולם החטא מאשר להיות בסכסוך ומאבק פנימי. אבל זה לא באמת פתרון. הנשמה תמיד שואפת לאלוקים והשאיפה לטוב תמיד קיימת באדם.

הרב מביא את המשל שכשלעתיד לבוא הקב”ה ישחט את יצר הרע הצדיקים יראו אותו כהר גבוה והרשעים יראו אותו כחוט דק. גם הצדיקים וגם הרשעים יבכו. הצדיקים בוכים שהצליחו להתגבר על ה”הר העצום” והרשעים בוכים שלא הצליחו להתמודד עם ”חוט”. רש”י מפרש שהמשל הוא בעצם על התהליך כולו – בשעת המאבק – היצר מתדמה כהר גבוה שאי אפשר לכבוש אותו אבל אחרי שמצליחים מבינים שהוא בעצם דק כמו חוט.

הנפילות כואבות אבל אסור להם לייאש את האדם. אדם צריך להתייחס אל עצמו כצדיק ולא כרשע.

פרק ג: מתי להינשא?

אמנם המשנה קבעה ש”בן שמונה עשרה לחופה”. אך כיום לא מקפידים על זה כהלכה מוחלטת. יש ארבעה שיקולים עיקריים שחייבים להתייחס אליהם בנוגע לשאלת גיל הנישואין: בשלות נפשית; לימוד תורה; פרנסה; הרהורי עבירה.

א. נישואין ובשלות נפשית

בשלות נפשית מתאימה היא תנאי יסודי להצלחת נישואין.

קודם ישנה חובה על כל אחד מבני הזוג לבדוק את ההתאמה של הצד השני: ”אסור לאדם שיקדש את האישה עד שיראנה” (מסכת קידושין). כך פסק גם הרמב”ם: אדם חייב לראות את האישה לפני שמקדש אותה שמא יראה בה דבר מגונה.

הרב אבינר מסביר את הפער בין הדרישה במשנה לבין המציאות בימינו:

יתכן שבימי חז"ל, נער בן 18 היה מספיק בוגר ובשל נפשית להינשא. בזמנם בגיל זה הנער כבר היה שותף מלא בפרנסת הבית ולכן היה מספיק אחראי גם להתחתן.

גם הדרישה הנפשית מחיי זוגיות מאד השתנתה במהלך השנים.

א. נישואין ותלמוד תורה

ביסוס עולמו הרוחני של כל אחד מבני הזוג מהווה גם הוא בסיס לחיי זוגיות מוצלחים.

מה קודם למה? לימוד תורה או חתונה?

הגמרא קובעת שהדבר תלוי במיקום של הזוג. ("הא לן והא להו" = מי שנמצא בישראל ומגיע הביתה בתום הלימודים – חייב להיות שותף במטלות הבית ובפרנסת הבית ולכן לא יכול ללמוד כמו שצריך. אדם כזה צריך למצות את לימודיו לפני שהוא מתחתן. לעומת זאת מי שלומד בבבל – מגיע הביתה פעם בכמה חודשים וכלן עול הפרנסה לא רובץ על כתפיו. אדם כזה יכול להתחתן לפני לימודיו כי הדבר לא יפגע בלימוד התורה שלו)

ע"פ הגמרא ניתן לקבוע שצורת החיים בכל מקום משפיעה על גיל הנישואין.

בן עזאי מוזכר כאדם מיוחד שנפשו חשקה כל כך ללמוד תורה עד כדי שהוא לא התחתן.

הרמב"ם מביא אותו כדוגמא קיצונית, בתנאי שירו לא גובר עליו.

הרא"ש פוסק שאדם לא יכול לדחות נישואין עד אין סוף כדי ללמוד תורה שהרי בכך הוא מבטל את מצוות "פרו ורבו". בן עזאי, לדעת הרא"ש, היה מקרה קיצוני ולא ניתן ללמוד ממנו להלכה.

כאמור, לימוד תורה, או עושר רוחני, מהווה יסוד לחיי זוגיות תקינים ויש למצוא את האיזון הנכון בין השניים.

2. נישואין ופרנסה

מצב כלכלי תקין משפיע רבות על הזוגיות.

מסדר הפסוקים העוסקים בפטור של אדם ממלחמת רשות (בניית בית - נטיעת כרם – נשיאת אישה) לומדים חז"ל שקודם יש לבסס את המעמד הכלכלי ורק אח"כ להיכנס לחיי נישואין.

בפסוקי התוכחה מופיע סדר שונה: (אישה – בית – כרם)

הרמב"ם מסביר את השוני בסדר בין המקורות:

הדרך הנכונה היא קודם להיות עם בסיס כלכלי מוצק ורק אח"כ להתחתן. הטיפשים, ממהרים להתחתן ואז מנסים להשתלט על מצבם הכלכלי.

המטרה בביסוס כלכלי הוא לאפשר לזוג להשקיע בזוגיות ובחיי המשפחה בלי הלחץ והעול של הפרנסה.

אמנם בימינו, השתנתה המציאות, ואדם מגיע לביסוס כלכלי רק לאחר שנים רבות של התפתחות מקצועית. יחד עם זאת, זוג לא יכול להתעלם מהפן הכלכלי בחיי המשפחה וחייבים להביא את היכולות הכלכליות בחשבון לפני שמתחתנים.

ג. נישואין והרהורי עבירה

עיקוב בגיל הנישואין עלול לגרום להרהורי עבירה.

"רבינו בחיי" מסביר מדוע "הרהורי עבירה" חמורים מהעבירה עצמה:

- א. בכך שאדם רגיל לחשוב מחשבות אסורות (בטענה שהוא לא עושה שום עבירה, הוא רק חושב) בסופו של דבר זה יגרור לעבירה עצמה.
- ב. מקורו של הרהור הוא בלב ובנפש והטומאה שאדם יוצר בנפש גדולה יותר מאשר בעבירה עצמה שהנפש לא שותפה כל כך אלא הגוף.
- ג. חטא במחשבה זה פגיעה בחלק המובחר שבאדם ועל כן זה חמור יותר.

על מנת להתגבר על הקושי בהתמודדות מול היצר, חז"ל קבעו שעדיף להתחתן בגיל צעיר.

בגמרא מסופר שלמרות שרב חסדא שיבח את רב המנונא על גדולתו, רב הונא התייחס אליו בכעס מפני שלא היה נשוי.

גם הרמב"ם פסק שאדם צריך לחתן את ילדיו סמוך לפרקן (=זמן שמתאים להם להתחתן) ולא לעכב את גיל הנישואין על מנת להתמודד עם סכנות היצר.

עם כל זאת, חשוב להדגיש שההתמודדות עם היצר לא פוסקת אחרי שמתחתנים.

הרב לבנון:

מי שמתחתן בגיל צעיר, למרות שאינו בשל לכך נפשית, רק כדי להימנע מהתמודדות עם היצר, מזיק לעצמו כיון שאדם צריך לבנות את עולמו הפנימי ואת אישיותו בשנות הנעורים. הימצאות בקשר מפנה המון כוחות אחד כלפי השני וכך האדם לא מתפתח בפני עצמו כראוי.

יתר על כן, חיי נישואין לא פוטרים את ההתמודדות עם היצר. גם אחרי שאדם מתחתן יש זמנים שאשתו אסורה. מי שלא מסוגל להתמודד עם היצר לפני החתונה, מן הסתם לא יצליח להתמודד עם הקשיים האלו אחרי החתונה.

פרק ד: קידושין ונישואין

א. שידוכין

לתקופה בין ההחלטה להתחתן לבין החתונה עצמה קוראים: שידוכין.

אסור לבני הזוג להתחתן לפני שמכירים היטב אחד את השנייה ומחליטים החלטה מושכלת ונבונה עד כדי שבגמרא מסופר על רב שהיה מעניש מי שהתחתן ללא היכרות מוקדמת. גם הרמב"ם פסק זאת להלכה בנימוק: "שלא יהא דבר זה הרגל לזנות..."

למרות שיש בשידוכין החלטה מחייבת וביטוי להסכמה הדדית להתחתן – הם לא משנים את מעמדם ההלכתי של הזוג. הם עדיין אסורים במגע ביניהם ואם הם חוזרים בהם ומחליטים לא להינשא, הם לא חייבים גט.

בימינו מכנים תקופה זו בשם: אירוסין.

בחלק מההילות ישראל נהוג לכנות את שלב השידוכין: "תנאים". הורי שני הצדדים קובעים את התנאים לחתונה (מתי מתחתנים, איפה יגורו, וכד'). במקומות אלו נהוג לערוך טקס ולחתום על "שטר תנאים".

ב. אירוסין ונישואין

אירוסין נקראים גם "קידושין". זהו שלב בקשר שמחייב הלכתית את בני הזוג זה לזה.

בהלכות אישות כותב הרמב"ם:

- לפני מתן תורה יכלו כל זוג שרצו להתחתן להתחיל לחיות יחד ובזה הם נשואים. מאז מתן תורה – התורה דורשת קנין אישה בפני עדים ורק אז יכולים לחיות יחד כזוג נשוי.
- קנין זה נקרא: קידושין ואפשר לעשות זאת בשלושה דרכים:
 - א. בכסף (מדרבנן)
 - ב. בשטר (מדאורייתא)
 - ג. בביאה (מדאורייתא)
- אחרי שלב הקידושין האישה נחשבת אשת איש (למרות שלא חיה עדיין חיי אישות עם בעלה). אם רוצים להיפרד – חייבת גט.

בתחילה, היה פרק זמן ארוך בין הקידושין לבין הנישואין (שאז עברו לחיות יחד). בתקופה זו בני הזוג התכוננו לחיים משותפים.

מתקופת הגאונים שילבו את הקידושין והנישואין במעמד אחד תחת החופה. קריאת הכתובה בחתונה מפרידה בין הקידושין ונישואין.

חשוב לדעת שדווקא הזמן בו בני הזוג אסורים זה על זה – הוא הזמן שמבסס את הקשר ויוצר חיבור עמוק ומשמעותי בין בני הזוג. אם קשר בנוי רק על הזמנים בהם בני הזוג מותרים – יהיה קושי לשמר את היחסים בזמנים האסורים.

"ברכת האירוסין"

את מעמד החופה מתחילים ב"ברכת האירוסין". נהוג שהרב מברך ברכה זו (למרות שגם החתן יכול) כדי לא לבייש חתנים שלא יודעים לברך או שלא יוכלו לכוון כראוי בגלל ההתרגשות.

הברכה כוללת שלושה עניינים: איסור עריות; איסור קשרי אישות בין המאורסים; היתר קשרי אישות רק לאחר קידושין.

את הברכה יש לברך בנוכחות מניין אנשים.

ג. "האישה נקנית"

אחת הדרכים בהם ניתן לקדש אישה היא באמצעות כסף או חפץ (השווה לפחות פרוטה).

מדוע המשנה נוקטת לשון "קנין" בבואה לתאר את קידושי האישה?

השורש ק.נ.ה מעיד על שינוי במעמד. כשחפץ נקנה הוא עובר מבעלות של אדם אחד לבעלותו של אדם אחר. אישה – עוברת ממעמד של רווקה למעמד של אישה נשואה האסורה על גברים אחרים.

כמובן שאין בדבר ביטוי לכך שהאישה היא רכושו של הבעל...

ד. קידושין בטבעת

למרות שמותר לקדש בכל חפץ התקבל המנהג לקדש דווקא בטבעת.

הרב יצחק יוסף מוצא לכך רמז: כשם שהטבעת היא עגולה ואין סופית, כך גם קשר הנישואין בין בני הזוג יהיה נצחי.

בשעת נתינת הטבעת תחת החופה אומר החתן: "הרי את מקודשת לי בטבעת זו כדת משה וישראל". התוספות מסבירים שמשמעות האמירה היא שמעכשיו האישה מותרת רק לבעלה ואסורה על אחרים.

ה. עדי הקידושין

העדים בחופה הם חלק מהותי מעצם מעשה הקידושין. בלי עדים אין לקידושין שום תוקף. העדים צריכים להיות כשרים ולשים לב למהלך כל החופה ובעיקר לאמירת החתן "הרי את מקודשת לי..." בשעת נתינת הטבעת.

ו. כתובה

את הכתובה קוראים בין שלב האירוסין/קידושין לבין שלב הנישואין.

בכתובה מפורטים ההתחייבויות השונות של הבעל כלפי אשתו. מסירת הכתובה נעשית בפני שני העדים ונמסרת לאם הכלה או לקרובה. יש מקומות שעושים 2 עותקים של הכתובה: אחד לאם הכלה והשני נשאר ברבנות למקרה והראשון אובד.

הכתובה באה לבטא את גודל האחריות שבחיי הזוג. לא מדובר רק על אהבה גדולה ורומנטית אלא יש עמה אחריות גדולה ורצינית המבטאת דאגה אמיתית לכלה.

ז. חופה

החופה הינה חלק בלתי נפרד מהטקס. רק כאשר בני הזוג נמצאים תחת חופה – הם נחשבים כזוג לכל דבר.

מהי אותה "חופה"? יש כמה דעות:

- חדר הייחוד
- ההינומה בה החתן מכסה את הכלה
- כניסת בני הזוג לביתם
- כיסוי הטלית מעל הזוג במעמד החתונה

פרק ה: מחויבויות שבין איש לאשתו

א. מחויבויות ממוניות

אדם שמתחתן חייב לדאוג גם לאשתו. חז"ל אף דרשו שהדאגה לאישה צריכה להיות יותר מאשר הדאגה לעצמו. הבסיס לדאגה כלכלית לאישה נובע מכובד שניתן לאישה. בעל שמכבד את אשתו – ידאג גם לצרכים הממוניים שלה באופן טבעי.

2. מחויבויות האיש

הרמב"ם קבע שיש עשרה מחויבויות של האיש כלפי האישה.

שלושה מחויבויות מן התורה:

1. שארה (מזונות) - האיש חייב לדאוג לצרכים הכלכליים של אשתו. דאגה זו צריכה להיות תואמת למנהג המקום והחברה בה הם חיים. 2 כללים בדבר:
א. האישה זכאית לרמת חיים שווה לזו שהאיש חי בה.
ב. אם האישה הורגלה לרמת חיים גבוהה יותר לפני הנישואין – עליו לדאוג לספק זאת גם לאחר החתונה. (אם יש באפשרותו) – "עולה עימו ואינו יורדת עימו"
2. כסותה (לבוש) - חובה על האיש לדאוג שלאשתו יהיו בגדים ראויים, תכשיטים ומקום מגורים. גם כאן הדאגה צריכה להיות בהתאמה למקום מגוריהם והחברה בה הם חיים.
3. עונתה (יחסי אישות) - האיש מחויב לחיות חיי אישות עם אשתו.

עוד שבעה מחויבויות הן מדברבנן:

1. עיקר כתובה
2. לדאוג לרפואתה
3. לדאוג לפדות אותה משבי
4. לדאוג לקבור אותה
5. לדאוג שאחרי מותו היא יכולה להתפרנס מירושתו
6. לדאוג לבנותיה לאחר מותו עד שיתארוסו
7. לדאוג שהבנים שלה (ממנו) יזכו לירושת כתובתה

ג. מחויבויות האישה

גם לאישה יש מחויבויות כלפי הבעל. אמנם מחויבויות אלו לא נזכרו בכתובה אך חז"ל קבעו אותן כדי ליצור איזון ושוויון בין בני הזוג.

הרמב"ם מפרט את ארבעת המחויבויות של האישה כלפי בעלה (כולן מדברבנן):

1. מעשה ידיה שלו – יש לו זכויות בכל מה שהאישה מרוויחה.
2. מציאתה שלו – יש לו זכויות בכל מה שהאישה מוצאת.
3. אוכל פירות נכסיה – יש לו זכויות בתוצרים שמניבים נכסים של האישה. למשל אם לאישה יש דירה משל עצמה שהיא משכירה לאחרים, השכירות הולכת לטובת פרנסת הבית. אם בני הזוג נפרדים – הדירה חוזרת לאישה.

ההלכה מבחינה בין שני סוגי נכסים של האישה:

- א. נכסי צאן ברזל - רכוש שהאישה מביאה איתה עם הנישואין. הרכוש נרשם בכתובה והבעל רשאי להשתמש בו לצורך פרנסת הבית. אם הזוג נפרד- האישה מקבלת את ערך הרכוש כפי שנכתב בכתובה.

ב. נכסי מלוג - רכוש שהאישה מביאה שלא נרשם בכתובה. האיש יכול ליהנות רק מהפירות של הרכוש. אם הזוג נפרד – הרכוש עצמו נשאר של האישה.

4. הוא קודם לכולם בירושתה – אם האישה נפטרה הוא זוכה בירושה שלו לפני כל אחד אחר.

המשנה (מסכת כתובות) הוסיפה שהחובה לנהל את הבית מוטלת על האישה: טוחנת, אופה, מכבסת, מבשלת, מניקה, מצעת את המיטה ועושה בצמר (סורגת).

הרב לבנון מסכם כיצד מנהלים זוג את חייהם הכלכליים במציאות של ימינו:

הדרישות ההלכתיות שהיו בזמן המשנה והתלמוד היו מותאמים למציאות החיים של הזמנים ההם. כיום המציאות השתנתה וכך גם הדרישה ההלכתית. ההלכה דרשה מהאיש לדאוג לפרנסת הבית ולאשה לדאוג לניהול הבית – כי זו הייתה המציאות מאות שנים. הבעל עבד ופרנס והאישה נשארה בבית.

כיום גם האישה יוצאת לעבוד ולרוב עבודות הבית יש מכשירים חשמליים ולכן גם הדרישה ההלכתית מוטלת על שני בני הזוג גם בתחום הפרנסה וגם בתחום ניהול הבית.

ד. הכתובה – מטרה ומבנה

הכתובה היא מסמך משפטי המפרט את החובות של הבעל כלפי אשתו בזמן הנישואין וכן את חובותיו במידה והנישואין מסתיימים (בשל גירושין או מיתת הבעל). במקרה זה ישנו סכום כסף ראשוני שהבעל מתחייב לתת לאישה כדי "שלא תהיה קלה בעיניו" כלומר, שלא יהיה מצב בו הבעל ימהר לגרש את אשתו (אחרת הוא יפסיד הרבה כסף...). הבעל מתחייב לשלם סכום זה הן מקרקע שבבעלותו והן מרכוש נייד. בסכום זה חייב הבעל גם אם הוא לא נכתב בפירוש בכתובה מתוקף תקנת חז"ל.

פרק ו: בניית הבית

א. אהבה וכבוד

אהבה היא הבסיס לחיי זוגיות תקינים. יש אהבה שמורגשת מיד בתחילת הקשר ויש אהבה שמתעצמת וגודלת עם השנים והחיים המשותפים. חז"ל רואים בדאגה אמיתית לצרכי האחר ביטוי ראוי ונכון לאהבה.

בתנ"ך, אהבה בין בני זוג, מופיעה לראשונה בסיפור יצחק ורבקה.

הרש"ר הירש בפירושו לתורה מסביר מה לומדים מתיאור אהבתם של יצחק ורבקה:

בתורה מתואר כיצד אהבתם של יצחק ורבקה גדלה לאחר חתונתם. זהו הבסיס לכל קשר יהודי. חיי נישואין לא אמורים להיות מושתתים רק על אהבה ראשונית אלא על בסיס תבונה וכך ככל שבני הזוג מכירים יותר – הם אוהבים יותר. זאת בניגוד למקובל בעולם החופשי שלפני החתונה יש אהבה גדולה ואחרי החתונה היא נעלמת. לפי התורה החתונה היא לא שיא הקשר אלא הבסיס להתפתחות הקשר.

חיי נישואין תקינים צריכים להיות מבוססים גם על כבוד בין בני הזוג.

כבוד מתפרש בשני אופנים:

- הוד והדר (כבוד מלכים)
- מלשון כבודות – נתינת משקל לאחר

בני זוג שנוהגים בכבוד וברצינות זה לזו אינם מזלזלים ופוגעים אחד בשני – חיים כשני מלכים.

הגמרא קובעת: "לעולם יהיה אדם זהיר בכבוד אשתו שאין (=כי אין) ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו...". ובמקום אחר מציינת שאדם חייב לאהוב את אשתו כגופו ולכבדה יותר מגופו!

גם האישה כמובן חייבת בכבוד בעלה.

"איש ואשה זכו – שכינה ביניהם. לא זכו – אש אוכלתם". רש"י מסביר שאם הקב"ה (אותיות י+ה) אז שכינה בין בני הזוג. אבל אם שם ה' מסתלק (נשארים רק אותיות "אש") – אש אוכלתם.

במאמר זה "זכו" פירושו גם "זכות" לאדם וגם מלשון "זיכוך" – יש לדאוג לטפח, לעדן ולזכך את הקשר כדי שהשכינה תשרה בו.

2. שלום בית

אחד האתגרים הגדולים בחיים משותפים הוא האפשרות לתת לכל צד את המקום שלו. לכל צד יש את הרצונות שלו, המחשבות, החלומות והצרכים שלו וצריך לדעת איך לאזן בין כל הצרכים. לדעת לחיות יחד עם

המהר"ל מסביר את הביטוי "עזר כנגדו" כך:

הבעל זוכה והאישה נעשית "עזר" כאשר הבעל מקבל את השונות שבה ויחד הם מבינים שחיבור ההפכים יוצר דבר אחד שלם. לעומת זאת, אם לא זוכה, נעשית האישה "כנגדו" – כל צד מתבצר בעמדתו ובשונות שלו ולא מתאפשרים חיים משותפים.

כמובן שיש חילוקי דעות ולא חייבים להסכים על כל דבר אבל בית שהשלום הוא העיקרון המנחה אותו – בני הזוג ידעו להתגבר על הקשיים ולחיות חיים יותר איכותיים. בית שהשלום חשוב בו הוא בית מלא שמחה ויציבות דבר המקנה אריכות ימים ממש.

הדלקת נרות בשבת נועדה לשמור על "שלום בית". חושך בבית יוצר אווירה לא נעימה ועלול לגרום לתקלות. הדלקת נרות ממלאת את הבית באור ושמחה. אפילו ההלכה קובעת שגורם שבת קודם לנר חנוכה ואפילו ליין לקידוש מפני "שלום בית".

גם שלושת האמירות שחובה על כל אדם לומר בערב שבת ("ערבתם? עישרתם? הדליקו את הנר") חייבים להיאמר בנחת.

"שלום בית" תלוי הרבה ברצון הזוג לחיות חיים של שמחה ביניהם. אפילו התורה פוטרת חתן מלצאת למלחמת רשות אם הוא בשנה הראשונה של נישואיו. כך פסק להלכה הרמב"ם.

הרב נריה מעיר שחובת החתן לשמח את אשתו היא חובה תמידית:

אמנם הציווי מהתורה הוא לשנה הראשונה אך החתן אמור ללמוד משנה זו כיצד לשמח את אשתו כל השנים אף ללא ציווי מפורש.

סכס סכס סכס

פרק ח: טומאה וטהרה

פתיחה: מחזור הלבנה והמחזוריות הנשית

בכל חודש יש לאישה מחזוריות קבועה בה זמן מסוים האישה אסורה לבעלה ובזמן אחר היא מותרת.

המדרש מתאר שבזכות סירוב הנשים לשתף פעולה בחטא העגל הן זכו לחדש ראשי חודשים.

ה"אור זרוע" מסביר את דברי המדרש:

המדרש בה לבטא קשר מיוחד בין מחזוריות הלבנה לבין המחזור הנשי. בכל חודש האישה מתחדשת ונטהרת לבעלה והיא חביבה על בעלה כביום חתונתם כשם שמצפים לראות בחידוש הלבנה כל חודש מחדש.

הרב וואזנר:

הרב מסביר שחידוש הלבנה יש בו שמחה והתחדשות כשם שהקידושין מתחדשים כל חודש מחדש מהזמן שהאישה אסורה לזמן שהיא מותרת.

ה"בן איש חי":

ה"בן איש חי" מתייחס לשלושת המצוות המיוחדות לנשים (הפרשת חלה, הדלקת הנר ונידה) ובייחוד לעניין טהרת הנידה:

למרות שכל שלושת העניינים הללו שייכים גם לגברים – התורה ייחדה אותם ונתנה קדימות דווקא לנשים. במצוות הנידה אין כלל שייכות לגברים וכל האחריות למצווה נתונה לנשים. ההקפדה על דיני נידה היא חשובה ביותר ולפי הקושי בהקפדה כך יהיה גם השכר.

א. נידה וזבה

[את המבוא הביולוגי ניתן לקרוא בעמודים 120-121 בספר]

ישנן שתי טומאות שונות:

- **נידה** – דם שמקורו מהרחם בזמן הווסת. חלק מהמחזור הנשי. דם זה מטמא כבר מהטיפה הראשונה בטומאת נידה. טומאת נידה נמשכת שבעה ימים. לאחר שבעת הימים היא יכולה להיטהר.
- **זבה** – דימום שלא בזמן מחזור. ניתן להיטהר מטומאה זו רק לאחר ספירת שבעה ימים ללא דימום.

כיום החמירו על עצמן בנות ישראל לנהוג בטומאת נידה כטומאת זבה ובכל מקרה לספור שבעה ימים נקיים ללא דימום. חומרה זו התחילה בימי התלמוד ונקראת: "חומרא דרבי זירא". כך גם פסק הרמב"ם והוסף ש"אין לסור ממנה לעולם".

הרמב"ן מסביר כיצד הגיעה חומרה זו:

כובד הגלות והצרות גרמו לכך שחכמי ישראל חששו לפסוק בעניין כה רגיש שעונשו כרת ולכן החליטו בנות ישראל לקבל על עצמן מנהג אחיד בכל פעם שרואות דם וכך לא יסתבכו או יתבלבלו בין הדמים והדינים.

מאז שקיבלו על עצמן את החומרא - זה הפך לדין גמור שאין להקל בו כלל!

ב. משמעותם של דיני טומאה וטהרה

המדרש מתאר כיצד דווקא דינים שנראים "מכוערים" (דם, טומאה...) – הם חביבים לפני הקב"ה.

הרמב"ם מנסה לתת טעם לעניין, למרות שזוהי גזירה אלוקית:

מצד אחד, אין לחפש הגיון מאחורי דיני טומאה וטהרה שהרי לא מדובר בכלל שצריך להעביר מהגוף. מצד שני, ישנו עיקרון שדיני טהרה מצריכות את כוונת הלב ובדבר זה נרמז שגם מי שמכוון ליבו להיטהר ברמה הנפשית, למרות שלא עשה שום שינוי (כשם שהגוף לא משתנה לאחר טבילה במקווה) – הוא כבר טהור, כי העיקר תלוי בכוונת הלב.

ריה"ל נותן טעם נוסף לעניין:

ריה"ל מקשר בין טומאת נידה / זבה לטומאת מת. טומאת מת נובעת מהפסד כוח חיים. כך גם טומאת נידה היא בעצם הפסד כוח חיים פוטנציאלי שהיה קיים בגוף האישה. מכיוון שלא התממש – נהפך לדם. (להרחבה בעניין קרא את המבוא הביולוגי, עמ' 120-121 בספר)

ג. הליכות בני הזוג בזמן טומאה

בתקופה בה האישה טמאה בטומאת נידה עד שטובלת במקווה – אסורים בני הזוג בכל מגע ביניהם. מציאות זו יוצרת ריחוק בין בני הזוג שמצד אחד מאפשרת לכל אחד את המקום שלו ומצד שני זו הזדמנות לחוות ולהעמיק את הקשר הנפשי ביניהם.

דיני הרחקות הם הדינים שמעצבים תקופה זו.

אף אחד מלבד הזוג עצמו לא אמור לדעת מתי הם אסורים או מותרים. עניין זה הוא אינטימי ואישי.

חז"ל הכירו בקושי הקיים בימים אלו ובהתמודדות הגדולה שהזוג עובר. כך למשל התורה מכנה את הימים בהם הזוג אסור כ"ימים רבים" (למרות שמדובר רק בשבוע, התורה מכנה זאת "ימים רבים" כי אלו ימים של צער לזוג מכיוון שאינם ביחד)

כך גם מסבירה הגמרא שברית מילה מקיימים ביום השמיני כי לפני כן הזוג אסורים זה על זה ולא ראוי שכולם יהיו שמחים בברית המילה והזוג יהיה עצוב.

למרות הקושי וההתמודדות, חז"ל רואים בהקפדה על דיני הריחוק כמקור להעצמת הקשר שהרי הבעל מתגעגע לאשתו ומחכה לה כמו ביום חתונתם כל חודש מחדש.

הרב כהנא:

בכל קשר יש תקופות בהן הזוג נוהג כאיש ואישה ותקופות בהן הם נוהגים כאח ואחות. ודווקא מציאות כזו היא שלמה יותר ומחזקת את הקשר. אסור שקשר יהיה בנוי אך ורק על בסיס קשר פיזי. ומצד שני אסור שהקשר יהיה בנוי אך ורק על קשר נפשי. כשם שהקב"ה מכנה את ישראל בביטוי האהבה: "אחותי רעייתי" – כך גם קשר זוגי צריך לכלול את שני ההיבטים של חיי הנישואין.

ההלכות בימי ההרחקה נועדו להרחיק מהזוג מציאות בה יש קירבה וחיבה העלולים לגרום להם להגיע למגע פיזי. עם כל זאת, לא מדובר על תקופה בה יש ריחוק וניכור בין בני הזוג.

הרב מרדכי אליהו:

הרב שם דגש על העובדה שבימי הנידה רק מגע פיזי ודברים המביאים לידי חיבה הם האסורים. כל קשר אחר הוא רצוי ואף חובה. חלילה לחשוב שבתקופת הנידה הבעל לא צריך לאהוב את אשתו ומצווה לקרבה (בדיבורים או במתנות) אם היא עצובה. וכך גם קבע רבי עקיבא בגמרא שמותר לאישה, גם בימי הנידה, להתאפר ולהתלבש יפה כדי שלא תתגנה על בעלה.

אסור לאדם להחמיר על עצמו בעניינים אלו יותר ממה שקבעו חז"ל.

ד. מהותם של ימי ההרחקה

חז"ל מכנים את היחס לדיני טהרת המשפחה כ"גדר של שושנים". מצד אחד "גדר" הבאה לתחום את האסור והמותר. מצד שני "שושנים" – מי שרוצה לפרוץ את הגדר יעשה זאת בקלות. השמירה על הדינים מסורה לבני הזוג בלבד. בהחלטתם הם יכולים להקפיד ולשמור או לזלזל ולפרוץ.

"מדרש שיר השירים" מציין לשבח את בני ישראל הפורשים מנשותיהם אך ורק בגלל שהאישה אמרה שהיא ראתה דם. בלי שומרים ובלי חומת ברזל – רק הרצון לשמור על דיני התורה.

הרב סולוביצ'יק מבאר את דברי המדרש:

מה מונע מהזוג לעבור על דין זה? הרי אף אחד חוץ מהם לא יודע מה קורה בחדרי חדרים... מה שחוסם אותו זו "ערוגה של שושנים" – דווקא משהו שכל כך קל לרמוס אותו – עוצר בעדו. וזה הסוד הגדול – מצד אחד ערוגת השושנים היא עדינה וקלה לרמיסה אך מצד שני דווקא העדינות והיופי שבה יש בהם כוח לעצור את התאוות. היכולת לא לרמוס פרחים רעננים וחסרי ישע, היא גבורתו של היהודי. וזו אפילו גבורה יותר חזקה מגבורה פיזית שיש במלחמות.

פרק ט: כיסוי ראש

א. דת משה ודת יהודית

מהגמרא עולה שיש שני מקורות לחיוב של כיסוי ראש:

- דת משה – חיוב מן התורה – נלמד מהפסוקים העוסקים בחובת פריעת הראש של אישה סוטה. רש"י מפרש שהשיער היה אסוף לפני והכהן מפזר את השער. לעומת זאת, המדרש לומד שלפני המעמד, שיער ראשה של האישה היה מוסתר. מדין תורה מספיק כיסוי כלשהו.
- דת יהודית – חיוב מדרבנן – חז"ל הרחיבו את החיוב של התורה לכיסוי ראש מלא.

דין זה אינו תלוי במנהג המקום או הזמן. כל אישה נשואה חייבת בכיסוי ראשה. כך פסק המשנה ברורה וגם הרב עובדיה יוסף.

2. אופן הכיסוי

כמה יש לכסות ואיך?

ה"חתם סופר" פסק: החיוב לכסות את הראש הוא מוחלט! אסור שאף שיער תיראה מחוץ לכיסוי.

לעומתו הרב פיינשטיין פוסק שמעיקר הדין חייבים לכסות את כל השיער, אך להלכה הוא מקל להוציא אורך של שתי אצבעות (כ-4 ס"מ) מהכיסוי.

ג. היכן חלה חובת כיסוי ראש

איש הבדל להלכה במקום בו האישה נמצאת:

- מקום ציבורי / בפני אנשים זרים – חובה לכסות את הראש בכיסוי מלא
- בבית הפרטי / מול בני משפחה – יש פטור מכיסוי הראש (בכל אופן, מי שמכסה גם במקומות אלו – זו מעלה גדולה)

הגמרא מביאה את סיפורה של קימחית שהיו לה שבעה בנים וכולם היו כוהנים גדולים. זכות זו נבעה מהקפדתה בכיסוי ראשה גם בביתה הפרטי.

הרב מלמד:

הרב מסכם את הדעות השונות:

תוספות: החיוב הוא רק כשהאישה נמצאת בחוץ

רמב"ם / "חתם סופר" / "משנה ברורה": החיוב הוא גם בבית

הרב פיינשטיין: בתוך הבית – פטורה מכיסוי ראש אפילו כשהיא נידה (מעשה קימחית הוא נדיר, אפילו נשות התנאים לא נהגו כך)

לכל הדעות: כשהולכת לישון – פטורה מכיסוי ראש.

ד. היבטים רעיוניים

[בספר עצמו יש דברי 5 רבנים שונים. ההנחיה היא שיש ללמוד הצעה אחת ולכן בסיכום זה אסכם את דברי הרב רימון]

הרב רימון:

יש שתי מטרות לחובת מטרת כיסוי הראש:

1. ליצור הבדלה בין אישה רווקה לנשואה.

2. ליצור חיבור יותר עמוק בין בני הזוג.

העולם החופשי נוהג בקלות דעת בקשר עם נשים נשואות והדבר יוצר משברים גדולים וגורם לפירוק משפחות. חז"ל רצו לקבוע גם הבדלה וגם חיבור כדי לשמור על התא המשפחתי.

חובת הכיסוי היא משימה לא קלה לאישה (כשחם או כשמציק) אך אישה המקפידה על כיסוי ראש מחזקת את הקשר עם בעלה (רק הוא יכול לראות אותה בגילוי ראש ושאר הגברים לא). הקפדה זו תוסיף לה יראת שמים. הידיעה שהדבר מחזק את הקשר לבעלה תעזור לה להתמודד עם הקושי בכיסוי הראש.

❧ ❧ ❧